Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

Europos LIETUVIS

Nr. 42 (1828) Londonas, 1986 m. spalio 30 d. XL

Medalis Vliko Pirmininkui

DR. KAZYS BOBELIS 25-IŲ PASIŽYMĖJUSIŲ AMERIKOS PILIEČIŲ SĄRAŠE

U.S. News Today (spalio 7 d.), Washington Post (spalio 8 d.), St. Petersburg Times (spalio 10 d.) išspausdino pasižymėjusių Amerikos piliečių sąrašą. Ryšium su Laisvės Statulos 100 metų jubiliejaus užbaigtuvėmis, spalio 27 d. šiems asmenims įteikti Ellis Island garbės medaliai.

Iš 15.000 pasiūlytų kandidatų, buvo numatyta parinkti apie 80 asmenų. Pirmajame paskelbtame 25-ių asmenų sąraše pirmauja dr. Kazio Bobelio vardas, seka kiti: N.Y. Universiteto prezidentas John Brademas, kardinolas Krol, arkivyskupai Iakovos (Queens, N.Y.), Torkom Manoogian (N.Y.), Jacqueline Kennedy Onassis, Walter Cronkite, sportininkai Arnold Palmer, Joe DiMaggio, ir kt.

Spalio 10 d. laidoje St. Petersburg Times išspausdino dr. Bobelio nuotrauką su ilgu straipsniu užvardintu „Lietuvoje gimęs pirmauja garbės sąraše", ir toliau — „St. Petersburgo daktaras gavo daugiausia balsų Ellis Island medaliui". Straipsnyje duodama trumpa dr. Bobelio biografija. Plačiau aprašoma jo vadovavimas VLIKUI, ir veikla prieš religinę ir politinę priespaudą komunistų okupuotoje Lietuvoje. Pažymėta, kad 1984 metais jis buvo Popiežiaus Jono Pauliaus II apdovanotas Šv. Gregorijaus medaliu, kuris esąs aukščiausias,kuriuo popiežius gali pagerbti civilinį asmenį. Prie šio straipsnio prijungtas ir Lietuvos žemėlapis pažymint, kad tai Sovietų okupuotas dr. Bobelio gimtasis kraštas.

Medaliai įteikti spalio 27 d. Waldorf Astoria viešbutyje, Manhattene, iškilmingos vakarienės metu.

(Elta)

PER AHLMARKO LAIŠKAS VLIKO PIRMININKUI

Buvęs Švedijos ministerio pirmininko pavaduotojas Per Ahlmark įsijungs į pabaltiečių akciją lapkričio 4 d. Vienoje įvyksiančioje Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Konferencijoje.

Rugpjūčio 13 d. jis rašė VLIKo pirmininkui, dr. K. Bobeliui: „Aš džiaugiuosi ir jaučiuosi pagerbtas galėsiąs būti kalbėtoju lapkričio 4 d. Vienoje. Ta proga, aš norėčiau atkreipti dėmesį į pernai Pabaltijo Tribunole, Kopenhagoje, padarytas išvadas ir protestuoti prieš trijų anksčiau nepriklausomų valstybių neteisėtą sovietinę okupaciją... Aš laukiu mūsų susitikimo Austrijoje, kur vėl bendradarbiausim su jumis laisvės ir demokratijos labui".

Per Ahlmark gerai susipažinęs su Pabaltijo kraštų byla. Praeitą vasarą jis buvo vienas iš penkių Pabaltijo Tribunolo teisėjų, Kopenhagoje.

(Elta)

JAV RESISTANCE INTERNATIONAL VEDĖJAS LIETUVIŲ INFORMACIJOS CENTRE

Albert Jolis, Resistance International Amerikos skyriaus vedėjas, besiruošdamas Vienos konferencijai, lankėsi Lietuvių Informacijos Centre rinkdamas literatūros ir archyvinės medžiagos jo vedamos organizacijos informacijos stalui.

JAV skyrius Resistance International sutiko kelti Vytauto Skuodžio, kaip Amerikos piliečio, bylą Vienos konferencijos metu. Jie taip pat pažadėjo naudotis Lietuvių Informacijos Centro paruoštais duomenimis apie Lietuvos Helsinkio grupės narius. Iš plataus Lietuvių Informacijos Centro nuotraukų archyvo, p. Jolis atrinko disidentizmo vaizdų, kuriuos taip pat įtrauks į jų statomą parodėlę.

(LIC)

Mielai p. M. Varkalienei,
Jos Tėveliui mirus,
reiškiu nuoširdžią užuojautą.

Bronė Daunorienė

VENGRIJOS SUKILIMO SUKAKTIS

RYTŲ EUROPOS DISIDENTŲ PAREIŠKIMAS 30 METŲ SUKAKTIES PROGA

Vos prieš kelis mėnesius Sov. Sąjungos politinė opozicija — Socialistinio Atsinaujinimo Sąjūdis — paskelbė savo programą (žiūr. straipsnį „Atsilikimas", Europos Lietuvis, X.16), o dabar štai atsiliepė ir Rytų Europos kraštų panaši opozicija.

Žymiausias Londono dienraštis THE TIMES (X.20) paskelbė savo Varšuvos korespondento pranešimą, kuriame sakoma, jog Rytų Europos kraštų 122 disidentai pasirašė jungtinį pareiškimą. Neatsižvelgiant į pašto ir telefonų cenzūrą, keturių kraštų disidentams pavyko, Vengrijos revoliucijos 30 metų sukakties proga, susisiekti ir paskelbti „Jungtinį pareiškimą Rytų Europai".

Pareiškimą pasirašė 122 žymiausieji disidentai iš Vengrijos, Lenkijos, Rytų Vokietijos ir Čekoslovakijos. Jie pažymėjo, jog pastarųjų metų įvykiai jų kraštuose, kaip Vengrijos revoliucija, prasidėjusi 1956 m. spalio 23 d., Rytų Vokietijos maištas 1953 metais, „Prahos pavasaris" 1968 m. ir Lenkijos „Solidarumo" sąjūdis 1980-81 m. — buvo tų tautų bendra politinė kova dėl demokratinės santvarkos. Protestai tuose kraštuose buvo nuslopinti, ar tai įsikišus Sov. Sąjungai, ar vietos karinėmis smurto priemonėmis.

„Mes pareiškiame savo jungtinį pasiryžimą kovoti dėl demokratines santvarkos mūsų kraštuose, dėl nepriklausomybės ir pliuralizmo, pagrįsto savivaldos principu, dėl padalintos Europos apjungimo taikingomis priemonėmis" — sakoma pareiškime.

Tarp pasirašiusių šį pareiškimą matome tokias pavardes, kaip Laszlo Rajk, Vengrijos ministro, sušaudyto 1949 m., sūnus; Jiri Hayek, buv. Čekoslovakijos užs. reikalų ministras; Jacek Kuron, vienas Lenkijos KOR darbininkų komiteto steigėjų. Pareiškimą taip pat pasirašė Rytų Vokietijos antibranduoliniai aktyvistai, kaip Ralf Hirsch iš „Kardai į noragus" sąjūdžio.

Pareiškimo žodžiai: „Vengrijos revoliucinės tradicijos ir patyrimai bus mūsų kelrodžiu ir įkvėpimu" rodo, jog signatarai siekia Rytų Europos išsilaisvinimo is Sovietų globos.

Ryšium su šiuo pareiškimu THE TIMES (X.20) įdėjo vedamąjį „Ar tai pradžios galas?" Jame aiškinama, jog praeityje vienybės stoka tarp Rytų Europos tautų privedė prie sovietų jungo.

Keturių Rytų Europos kraštų — Lenkijos, Rytų Vokietijos, Čekoslovakijos ir Vengrijos — opozicijos sąjūdžių vadovaujančių asmenų jungtinis pareiškimas yra pirmas ženklas, kad Rytų Europos demokratinės pajėgos pagaliau atsisako jiems žalingos nevienybės. Tai istorinis dokumentas. Ilgainiui jis galės būti lyginamas su Jungtinių Amerikos Valstijų nepriklausomybės deklaracija.

Jungtinis pareiškimas ne tik primena 1956 metų revoliuciją. Jis suriša tą milžinišką liaudies kovą su kitų Rytų Europos tautų kovomis prieš sovietinę okupaciją. Jis taip pat sako, jog tie sukilimai nebuvo vien tik nacionalistinių sentimentų pasireiškimai. Tas dokumentas ragina „vieningu pasiryžimu kovoti dėl demokratinės santvarkos... ir nepriklausomybės..."

Nors iš paviršiaus atrodo, kad Sovietų imperija yra nestabili, maždaug kas dešimtmetį sukrečiama panašių revoliucijų, — ji lengvai galėjo tuos periodinius maištus numalšinti vien tik dėl to, kad pavergtieji buvo nevieningi, kaip savo pačių kraštuose, taip ir tautos su savo kaimynais. Bet šis dokumentas apjungia ne tik vengrus, lenkus, Rytų vokiečius ir čekus, bet taip pat ir katalikus, ateistus, „dešiniuosius" nacionalistus ir „kairiuosius" darbininkus, oficialiai toleruojamus „taikos" gynėjus ir pogrindžio aktyvistus.

„Šiuo pareiškimu, milžiniško liaudies sukilimo prieš sovietų komunistinę santvarką sukakties proga, — sako THE TIMES, — Rytų Europos realios politinės pajėgos pradėjo veikti vieningai, siekdamas atgauti laisvę". Tai dar nereiškia piktos imperijos galą, bet gali reikšti pradžios pabaigą.

ALT PIRMININKO PRAŠYMAS

Ryšium su prezidento Reagano susitikimu su Gorbačiovu Islandijoje, Amerikos Lietuvių Tarybos pirmininkas Teodoras Blinstrubas pasiuntė telegramą Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentui prašydamas, kad pokalbiuose su sovietų lyderiu iškeltų Amerikoje gimusio lietuvio politinio kalinio Sovietų Sąjungoje Vytauto Skuodžio išlaisvinimo klausimą. Telegramoje prezidentas yra taip pat kviečiamas nepamiršti ir kitų sovietų kalinamų lietuvių politinių ir sąžinės belaisvių.

„PASITIKĖJIMO GRUPĖS" SKYRIUS VILNIUJE

„USSR News Brief" žiniomis, Vilniuje veikia rusų kitaminčių įsteigtas „Pasitikėjimui sukurti grupės" skyrius. Kiti skyriai veikia Kijeve, Leningrade ir Gorkyje. Grupės tikslas yra tiesioginėmis piliečių pastangomis atstatyti pasitikėjimą tarp Sovietų Sąjungos ir JAV-jų. Grupės nariai yra valdžios persekiojami. Biuletenis nemini, ar Vilniaus skyriui priklauso ir lietuvių.

(Elta)

MES PIRMIEJI

Lietuvos sukilėliai ir partizanai pirmieji pareiškė norą atsikratyti sovietinio režimo ir tai įrodė visuotiniu Tautos Sukilimu

Birželio mėn. paskutinėmis savaitėmis 1941 metais, Lietuvoje nebuvo jokio miesto nei miestelio ir tolimiausios provincijos kaimo, kad nebūtų plevėsavusios Lietuvos tautinės vėliavos ir atakuojamos rusų įsteigtos bolševikinės įstaigos ir jų agentūros. Visa tauta, lyg pavasario upių srautas, lyg potvynis, pajudėjo neapsakoma jėga ir pasiryžimu įrodyti tautos valią atsikratyti žiauraus okupanto ir atstatyti krašto nepriklausomybę.

Sovietų armijos nebesusivokė kas vyksta ir panikoje traukėsi netvarkingai, o bolševikiniai pareigūnai, palikę įstaigas, bėgo kaip patrakę paskui rusus.

Tauta manifestavo savo valią. Žmonių veiduose švietė džiaugsmas, bažnyčiose skardėjo maldos už komunizmo aukas.

Nors tai buvo trumpa to džiaugsmo manifesticija, bet ji išjudino tautos patriotizmą ir tvirtą nusistatymą laviruoti dviejų didžiųjų grumtynėse ir laukti karo pabaigos.

Nors karas, deja, neatnešė mums lauktų pasekmių, bet tai nepalaužė tautos tikėjimo savo teisės būti laisviems ir valdytis savistoviai, ir su pasitikėjimu laukė Vakarų valstybių užtarimo ir paramos.

Todėl, sovietiniam okupantui sugrįžus, visas jaunimas ir visi pajėgesni vyrai ir moterys pasitraukė į miškus, įsikasė į požemines slėptuves ir kaip arai užpuldinėjo rusų transporto kolonas, vietines įstaigas, milicijos dalinius ir neleido okupantui vykdyti kolchozų steigimo. Daugelį atvejų partizanai išlaisvindavo deportuojamus į Sibirą.

Visa tauta partizanus palaikė, juos maitino ir globojo. Ir tai tęsėsi ne kelias savaites, ne kelis mėnesius, bet ištisą dešimtmetį.

Jiems nepritrūko valios, bet pritrūko ginklų ir šaudmenų, gi okupantai naudojo moderniškiausias karines priemones.

Šiandien mes skaitome šio krašto spaudoje, klausomės radijo ir televizijos žinių biuleteniuose apie keturių valstybių disidentų pasirašymą nepriklausomybės atstatymo prašymą ir pareiškimą, kad jų kraštuose buvusieji sukilimai aiškiai išreiškė jų tautų norą būti **nepriklausomais, valdytis demokratiškai ir būti neutraliais.**

Mes, lietuvių tauta, jungiamės prie jų ir visa širdimi esame su jais. Bet mes norime tik pabrėžti, kad mes tokį sukilimą pradėjome daug anksčiau ir aukų turėjome daug daugiau.

Mūsų tauta ir dabar didvyriškai tebekovoja. Juk neginčijamai reikia pripažinti, kad nė viena kita tauta neturėjo tiek daug nukankintų Sibiro Gulaguose, priverstinio darbo stovyklose ir KGB tardymo kamerose, kaip lietuvių tauta.

Negali būti jokios abejonės, kad lietuvių tauta buvo pati pirmoji sukilėlių tarpe ir su tąja dvasia tebegyvena iki šiandien.

K. Vilkonis

KONFERENCIJA IR SEIMAS

PASIRENGTA VIENOS KONFERENCIJAI IR VLIKO SEIMUI

Europos saugumo ir bendradarbiavimo konferencijos metu Vienoje, Austrijoje, pabaltiečiai rengiasi vieningai pasireikšti, vadovaujant Pasaulio Pabaltiečių Santalkai, kuriai šiais metais pirmininkauja Vliko pirm. K. Bobelis. Galutinai aptarti veiklos programai Santalkos vadovybė spalio 17 buvo susirinkus posėdžio, kuriame taip pat dalyvavo ir dr. D. Krivickas. Santalka yra paruošus memorandumą apie padėtį Pabaltijo valstybėse, kuris išsiuntinėtas Vienos konferencijoj dalyvaujančioms valstybėms.

Apie Santalkos nutarimus Vliko valdybos posėdy spalio 18 dr. Bobelis padarė pranešimą ir apžvelgė veiklos programą Vienoje. Spalio 27 Vienoje atidaromas Pasaulio Pabaltiečių Santalkos informacijos centras, kuris veiks iki lapkričio 23. Jam vadovaus Algis Klimaitis, talkininkaus B. Venskuvienė ir M. Samatienė. Lapkričio 2, sekmadienį, įvyks lietuviškos šv. Mišios Lietuvos didžiojo kunigaikščio Sobieskio koplyčioje, o lapkričio 3 bus surengta spaudos konferencija Presseklub Concordia patalpose, o vakare įvyks muzikos vakaras. Lapkričio 4, tai yra Vienos konferencijos atidarymo dieną, Šv. Stepono aikštėje rengiama bendra pabaltiečių demonstracija, po kurios šv. Stepono katedroje bus ekumeninės pamaldos. Pagaliau lapkričio 5 Tarptautiniame Kultūros Centre rengiamas simpoziumas tema „Ką mums, austrams, reiškia Pabaltijo valstybės".

Gausesniam lietuvių pasirodymui Vienoje, Vlikas surengė ekskursiją, kuria rūpinasi dr. J. Stukas. Yra užsirašę vykti apie šimtas asmenų iš Jungtinių Valstijų ir Kanados. Be abejo į Vieną atvyks lietuvių iš įvairių Europos šalių.

Apie padėtį Lietuvoje Vlikas, PLB ir Diplomatinė tarnyba parengė bendrą memorandumą, kuris išsiuntinėtas Vienos konferencijoj dalyvaujančioms valstybėms. Jis bus išverstas į vokiečių kalbą ir platinamas Vienoje kartu su kitokia Vliko parūpinta informacija, kurios tarpe bus ir Vliko neseniai išleistas lankstinukas.

Vliko valdybos posėdy buvo aptarta ir Vliko seimo programa. Seimas įvyks Londone lapkričio 7-9 dienomis. Greta Vliko tarnybos, valdybos, Tautos Fondo ir kraštų įgaliotinių pranešimų lapkričio 8, šeštadienį, įvyks simpoziumas „Kaip geriausiai konsoliduoti pasaulio lietuvių politinę veiklą bendram Lietuvos laisvinimo darbui". Moderuos J. Jurkūnas. Kalbės dr. S. Kuzminskas, dr. D. Krivickas, inž. A. Venckus, A. Taškūnas, A. Klimaitis ir k. Sekmadienį pamaldos lietuvių bažnyčioje. Šv. Mišias atnašaus vysk. A. Deksnys. Po to Lietuvių sodyboje banketas, koncertas ir užbaigiamieji posėdžiai.

Vliko valdybos posėdy dr. Krivickas pranešė apie LF Bičiulių surengtas diskusijas Chicagoje dėl lietuvių veiklos konsolidacijos, o dr. Bobelis priminė, kad Australijos atstovų rūmai priėmė rezoliuciją dėl Pabaltijo valstybių laisvės. Dr. Armanienė kalbėjo apie Tautos Fondo inkorporavimą Kanadoje.

Posėdžio dalyviai pasveikino dr. Bobelį jo išrinkimo proga į sąrašą asmenų, kuriems bus įteiktas Ellis Island medalis „už iškilų tautinės grupės atstovavimą".

(Elta)

LIETUVOJE

Mirė P. Vosyliūtė-Dauguvietienė

Spalio 13 d., eidama 88-sius metus, mirė artistė, Lietuvos teatro draugijos veteranų sekcijos pirmininkė Petronėlė Vosyliūtė-Dauguvietienė.

Ji gimė 1899 m. Marijampolėje. Vaidino mėgėjiškuose spektakliuose Marijampolės, o Pirmojo pasaulinio karo metais Voronežo lietuviškoje gimnazijoje, lankė A. Sutkaus dramos studiją. Kūrybinį darbą aktorė pradėjo Kaune 1919 metais „Tautos" ir „Vilkolakio" teatruose. Vėliau vaidino Valstybės, o pokario metais — Akademiniame dramos teatruose.

1959 m. išėjusi į pensiją, P. Vosyliūtė-Dauguvietienė aktyviai įsitraukė į Lietuvos teatro draugijos veiklą. Iki pat mirties ji buvo scenos veteranų sekcijos pirmininkė, atidavė visuomeniniam darbui jėgų ir širdies.

Palaidota Antakalnio kapinėse.

Mokslinė konferencija

Vilniuje įvyko tris dienas trukusi mokslinė konferencija. Dalyvavo žymiausi šalies širdies ir kraujagyslių chirurgai, svečiai iš R. Vokietijos, Čekoslovakijos, Lenkijos, Vengrijos, Bulgarijos, Mongolijos ir V. Vokietijos.

Konferencijos dalyviai aplankė Vilniaus valstybinio universiteto širdies ir kraujagyslių centrą Santariškėse, domėjosi jo darbu ir pasiekimais.

Grafikų paroda Bonoje

Spalio 6 d. Bonoje atidaryta Lietuvos grafikų kūrinių paroda. Ekspozicijoje yra 30 darbų, atspindinčių įvairiapusišką skirtingų kartų 19 dailininkų kūrybą.

K. Inčiūros memorialinis muziejus

K. Inčiūros atminimas buvo pagerbtas jo gimtajame Vidugirių kaime: viename trobos gale įrengtas kuklus memorialinis muziejus, kuriame poetą mena jo daiktai, knygos.

Iškilmingas K. Inčiūros gimimo 80-jų metinių minėjimas įvyko ir Troškūnų kultūros namuose.

Dail. V. Gurskio paroda

Vilniuje, Lietuvos dailės parodų rūmuose, atidaryta dailininko V. Gurskio tapybos darbų paroda.

V. Gurskis Lietuvos valstybiniame dailės institute studijavo freską ir mozaiką, sukūrė freskas Vilniaus geležinkelio stočiai, respublikinei bibliotekai, Šiaulių paštui bei kitoms įstaigoms. Didelę savo kūrybos dalį jis paskyrė ir tapybai. Šioje ekspozicijoje autorius pateikia 62 paveikslus. Pagrindinė jų tema — tai gimtosios žemės, kaimo gamtos grožis. Dailininko darbai buvo eksponuoti Lenkijoj, JAV-se, Japonijoj.

„Žalgiris" pralaimėjo

Kauno „Žalgirio" krepšininkai pirmąsias šalies čempionato antrojo turo rungtynes savo aikštėlėje pralaimėjo Rygos VEF kolektyvui — 83:106. A. Sabonis dėl ligos negalėjo žaisti.

Kaišiadorių elektrinė

Kaišiadoryse pradėta montuoti pirmoji hidroakumuliacinės elektrinės (HAE) turbina. Praėjusiais metais statybos objektuose buvo atlikta darbų už 18 milijonų rublių.

TARPTAUTINIS SEMINARAS BUDAPEŠTE

Spalio 8-10 dienomis Vengrijos sostinėje Budapešte įvyko krikščionių ir marksistų tarptautinis studijų seminaras, kurį rengė Vengrijos Mokslo Akademija drauge su Vatikano sekretoriatu santykiams su netikinčiaisiais palaikyti. Seminaro tikslas buvo sudaryti progą krikščionims ir marksistams supažindinti vieni kitus su savo pažiūromis etiniai-moraliniais klausimais, tuo pačiu užmezgant tarpusavio dialogą taip pat ir tokiomis temomis, kaip taika, pažanga, teisingumas, darbo problemos, kurios šiuo metu yra ypatingai aktualios visai žmonijai. Gyvenamasis laikotarpis reikalauja, pažymėjo seminaro rengėjai, visų geros valios žmonių bendradarbiavimo sprendžiant žmonijai rūpimas problemas. Seminare dalyvavo penkiolika krikščionių ir tiek pat marksistų mokslininkų, iš keturiolikos Vakarų ir Rytų Europos kraštų — Belgijos, Vakarų Vokietijos, Rytų Vokietijos, Prancūzijos, Italijos, Jugoslavijos, Kubos, Austrijos, Lenkijos, Šveicarijos, Ispanijos, Čekoslovakijos, Sovietų Rusijos ir Vengrijos.

PAULIUS RABIKAUSKAS

LIETUVOS KRIKŠTO VEIKĖJAI

(Tęsinys iš pr. numerio)

III. Kryžiuočiai iš Vakarų, pravoslavybė iš Rytų

Šiandien nelengva mums suprasti viduramžių laikotarpį, kai visa, kas buvo veikiama ir kuriama, buvo persunkta krikščioniškąja dvasia. Ne tik religinės praktikos, bet ir pasaulietinė veikla buvo grupuojama, organizuojama, tvarkoma remiantis religiniais principais. Tuo metu ypačiai išplito įvairiausios brolijos, skirtos ne tik geriau pažinti tikėjimo paslaptis, tinkamiau pagerbti įvairius šventuosius, padėti nelaimės ištiktiesiems, ypatingos pagalbos reikalingiesiems, bet jų tikslas buvo taip pat suburti specialiais amatais užsiimančiuosius ir padėti jiems geriau tvarkytis. Nes ir amatininkai, pašaukti savo specialybe kitiems tarnauti, atliko svarbų krikščioniškos artimo meilės darbą. Tuose rėmuose turime matyti ir riterių ordino veiklą. Jei kur krikščionys patys nepajėgė apsiginti nuo savo priešų, galėjo prašyti pagalbos iš specialiai tam tikslui susibūrusių riterių. Tokia išeitis būdavo tuo patogesnė, kad pakviestieji kariai nepriklausė jokiam valdovui.

Bet dažnai taip būna: idealas yra vienoks, tikrovė tampa kitokia. Taip įvyko ir su į Lietuvos vakarinių kaimynų prūsų žemę pakviestais Vokiečių ordino riteriais. Prūsuose XIII a. pradžioje pradėjo taikingą misijinę veiklą vokiečių kilmės vienuoliai cistersai, vadovaujami kunigo Kristijono. 1215 m. pop. Inocentas III Kristijoną paskyrė Prūsų vyskupu, tuo įgalindamas jį savistoviai apaštalauti. Tačiau ramus evangelijos skelbimas neilgai truko. Šen ir ten atsirado nepatenkintųjų, pradėta misionieriams trukdyti. Pats pop. Inocentas III savo 1212 m. rugsėjo 13 d. duotoje bulėje rašo, jog Lenkijos ir Pamarėlio kunigaikščiai vos tik spėjantiems priimti „naujo atgimimo" malonę užkrauną tokias priverstines naštas, kad pasirenkantieji krikščioniškojo tikėjimo laisvę randą blogesnes gyvenimo sąlygas už tas, kurias būtų turėję, pasilikdami pirmykštėje netikėjimo vergijoje. Tuo nepatenkinti pasikrikštijusieji drauge su likusiais pagonimis genties broliais pradėję puldinėti evangelizatorius ir krikščionis kaimynus: vokiečius ir lenkus. (J. P. Migne, Patrologia latina, t. 216, sk. 670). Misionieriai buvo priversti rūpintis savo ir naujakrikštų apgynimu. Bandyta priešintis vietoje sutelktomis jėgomis. Prūsų vysk. Kristijonas 1228 m. tam tikslui įsteigė savo riterių ordiną „Fratres Militiae Christi de Dobrino" — Dobrynės ordiną, taip vadintą dėl to, kad Mozūrų kunigaikštis Konradas naujiems riteriams padovanojo Dobrynės (Dobrzyn) pilį su visa apygarda. Bet jau pačioje pradžioje dar negausūs riteriai skaudžiai pralaimėjo kovose su prūsais. Tai buvo naujas akstinas kuo greičiau įkurdinti pakviestus kryžiuočius, turinčius gerą patyrimą kovose su krikščionių priešais. Anų laikų supratimu, jei kas kliudė evangelijos skelbimą, jei kas jėga priešinosi jos skelbėjams, tą reikėjo jėga priversti paklusti, jį pajungti **(subiugare)** ir taip sudaryti palankias sąlygas laisvam krikščionybės plitimui. Taip buvo pateisinamas jau ne tik gynimasis, bet ir puolimas. Vokiečių ordino atveju prisidėjo ir politiniai motyvai. Jokiam valdovui tiesiog nepriklausanti krikščionių riterių vienuolija tapo pati krašto valdovu su visais iš to einančiais padariniais. Nesitenkino krikščionybei plisti laisvės užtikrinimu, perėjo prie tiesioginio užkariavimo, prie krikšto dar nepriėmusių pavergimo ir ilgainiui jų visiško — bent kaip etninio vieneto — išnaikinimo. Taip įvyko su lietuviams artimomis gentimis: jotvingiais, prūsais ir iš dalies su latviais. Vieninteliai lietuviai pajėgė atsispirti ir jiems skirtam panašiam likimui, nors už tai teko sumokėti didžiulę pralieto kraujo ir prarastų žmonių duoklę ir dar didesnę kultūrinio vystymosi stagnacijos kainą.

Prūsus ir jotvingius „sutvarkę" kryžiuočiai paskutiniame XIII a. ketvirtyje visas savo jėgas nukreipė į lietuvius. Jie laikė savo pareiga prisijungti šalia esančius pagonių plotus ir taip didinti krikščionišką valstybę. O lietuviai pagonys nieko kito nenorėjo, kaip apginti savo laisvę, savo gyvybę, savo nepriklausomybę. Tai aiškiai išreiškė Gediminas laiške pop. Jonui XXII: „Mes nepuldinėjame krikščionių tam, kad sunaikintume katalikų tikėjimą, bet kad pasipriešintume mums daromoms skriaudoms; tą patį daro ir krikščionys karaliai bei valdovai (kai kas nors juos užpuola). (Gedimino laiškai, Vilnius 1966, psl. 27).

Kryžiuočių nešama Vakarų Europos krikščionybė kėsinosi į lietuvių tautos gyvybinius interesus. Ne siekimas susitarti, bet kova tapo nuolatiniu abiejų pusių vienos į antrą nukreiptų veiksmų akstinu, — nors buvo ir tokių momentų, kuriais ieškota paliaubų ar net bandyta sutartinai kenkti bendram priešui, praktiškai lenkams. Per daug jautrus lietuviams buvo jų broliškų genčių — prūsų, jotvingių ir latvių — likimas; jo prisiminimas išugdė lietuviuose budrumo, atsargumo jausmą. Nuolatinė ir reali baimė netekti nepriklausomybės buvo pagrindinė kliūtis, kodėl lietuvių tautoje buvo suvėluotas krikštas.

Kristaus atneštoji žmonijai geroji naujiena pasiekė lietuvius netiktai švituojant kardams ir gaudint patrankoms iš šiaurės bei vakarų. Su krikščionija lietuviai susitiko ir rytuose, kai nuo XIII a. pradžios vis didesni slavų plotai, gyvenami graikų apeigų krikščionių, pasiduodavo savo galingiems kaimynams, tikėdamiesi taip geriau apsiginti nuo mongolų antplūdžio arba pasipriešinti vietinių engėjų užmačioms. Tačiau slavų išpažįstama krikščionybė kažkodėl pagonims lietuviams nedarė gilesnės įtakos, nors pačioje Lietuvoje tarp pagonių ir krikščionių būta artimų bendravimo ryšių, neišskiriant nė pačių didžiųjų kunigaikščių šeimų sudėties. Iš slavų lietuviai perėmė kanceliarijos raštą, perėmė bendravimui su kitais reikalingą oficialią kalbą, kai kuriuos papročius, bet nesileido paliečiami jų — pravoslavų — religijos. Riba, kuri šiandien į rytus nuo Lietuvos skiria lotynų apeigų katalikus nuo pravoslavų arba rytų apeigų unitų, yra laikoma ir anais laikais lietuvius nuo slavų skiriančia riba. Reikėtų nuodugniau pastudijuoti priežastis, kurios sulaikė lietuvius nuo pasidavimo. Matyt, kitokia rytinių kaimynų kilmė ir skirtinga jų kalba lietuvių nežavėjo. Be to, anie buvo silpnesni politine jėga ir turbūt ne pranašesni charakterio savybėmis, todėl netraukė lietuvių, kad jais sektų. (Bus daugiau)

Laimutis Švalkus

VĖLINIŲ NAKTĮ

Aštuntą vakaro sargas vartus užkėlęs
nueis išgert bokalo Carlsbergo alaus.
Paliks kapuos ramu, tik rinksis liūdnos vėlės
ir tolimų namų lankyti vėl keliaus.
Nedžiugins jų čia šviesios miestų ugnys,
kurios šlifuotų antkapių veiduose žais.
O jų šešėliuosna, lyg kad baision bedugnėn,
naktis ir gedulas lašės juodais dažais.
Už kapinių tvoros, ant šviesaus miesto kelio
ilgai dar vaikščios žmonės, išdykaus vaikai.
Bet niekas nežinos, kodėl tau širdį gelia
ir kam tu kapą svetimo žmogaus lankai.
Tik jausi tu taip nuostabią aplink ramybę
ir tylų šnabždesį takuos rudens nakties.
Regėsi, kaip žieduos rasos lašelis žiba,
kaip lankomo vėlė migla rankas palies.
Ir taip norėtųsi lig ryto likt kapuose
ir žvakių mirgesy bendrauti su vėlėm.
Ir jaust, kaip amžių juosta ir tave apjuosia,
kaip kvepia drėgna žemė žvakėm ir gėlėm...

PAŠVENTINTAS KRYŽIUS

Sekmadienį, spalio 12 dieną, Lemonte, Jungtinėse Amerikos Valstijose iškilmingai pašventintas prie lietuvių Ateitininkų Namų naujai pastatytas meniškas lietuviškas kryžius — koplytstulpis. Kryžius yra skiriamas partizano Juozo Daumanto-Lukšos ir kitų Lietuvos laisvės kovose žuvusių Ateitininkų pagerbimui ir prisiminimui.

LIETUVIŲ KALBA IR TAUTA AMŽIŲ BŪVYJE

Lituanistas dr. Petras Jonikas, neseniai atšventęs amžiaus aštuoniasdešimtmetį, parašė stambią studiją „Lietuvių kalba ir tauta amžių būvyje". Studiją sudaro 650 mašinėle rašytų puslapių. Jos išleidimas 500 egz. tiražu kainuos apie 9.300 dol. Išleidimui renkamos aukos.

ZENONAS IVINSKIS

MAŽOSIOS LIETUVOS LIETUVIAI

(Tęsinys iš pr. numerio)

4. Lietuvių nykimo priežastys. — Du veiksniai nulėmė pasikeitimus lietuvių elemento nenaudai. Po didžiojo maro (1709-11) buvo prigabenta *kolonistų*, daugiausia iš Salzburgo (Austrijoje) srities. O XIX amž. antroje pusėje imtasi stiprių valstybinių *germanizavimo* priemonių.

Svarbiausias smūgis lietuvybei Mažojoj Lietuvoj yra buvęs didysis maras ir jo pasėkoje plačiu mastu vykdyta vokiška kolonizacija. Maras buvo apskritai Rytprūsių, o ypatingai lietuvių didžioji *nelaimė*. Galutinų skaičių nėra, bet nuo maro Rytprūsiuose mirė 40% gyventojų: iš 600.000 gyventojų išnyko apie 200.000-240.000. Tas skaičius gali būti kiek ir perdėtas, nes žmonės paprastai serga didelių skaičių liga. Vokietis W. Sahm, kuris tą marą specialiai tyrinėjo, prirenka daug liūdnų statistikų. Visame krašte paliko 10.834 visiškai apleistos sodybos. Labiausiai maras palietė pasienio apskritis, būtent Oletzką, Angerburgą, Įsrutį, Ragainę, Tilžę, Klaipėdą. Mažojoje Lietuvoje išmirė 160.000 žmonių. Vien Įsručio sritis neteko 60.200 gyventojų. Kaimais arba sodybomis taip atrodė: Įsručio srityje 4.620 kiemų liko tušti, Ragainės srityje — 1.613 kiemų, Tilžės — 1307, Klaipėdos — 9871. Tad visame Mažosios Lietuvos krašte 8.411 sodybų liko be gyventojų.

Priežastys tokio, ypač gausaus lietuvių, kritimo yra įvairiai aiškinamos. Skalweit'is (Skalvaitis) samprotavo, kad Mažoje Lietuvoje maro aukų skaičius buvęs ypač didelis dėl žemo gyvenimo lygio. Čia žmonės tiesiog skurdo sunkioje baudžiauninkų padėtyje, slegiami ir fiziškai kamuojami vokiškos administracijos „amtmanų", kurie viename revizijos akte pavadinti „plėšriais vilkais". Prieš tai baudžiauninkai buvo išgyvenę žiemkenčių nederlių ir pusiau badą. Blogai maitinami, negalėjo jie ir marui atsispirti. Pagaliau paties kritimo metu vokiečių administracija nesirūpinio jais: „Iš pradžių mažas žmogelis iščiulptas, o dabar nebuvo sugebėta jam padėti" (*A. Skalweit:* Die Ostpreussische Domaenenverwaltung, 1906, 11 psl.).

Šitaip atsiradusiems apleistiems ūkiams ir laisvai žemei reikėjo gyventojų. Jie buvo kviečiami ir gabenami iš įvairių vokiškų vietų (Nassau, Magdeburg, Halberstadt, Pamarys - Pommern, Mark, Ansbach, Hassen, Pfalz, Šveicarija ir tt.); stipriausią elementą sudarė tačiau *salcburgiečiai* (apie 18.000). Jie buvo apgyvendinti didelėmis ir mažomis grupėmis miestuose ir kaimuose Įsrutyje, Darkiemyje, Galdapėje, Tilžėje, Klaipėdoje. Salcburgiečių centru pasidarė *Gumbinė*. Užtat toji, anksčiau lietuviška sritis, taip suvokietėjo. Tas pats pasakytina apie Įsrutį ir Stalupėnus.

Lietuvių elementui buvo didelis smūgis, kada šalia jo ėmė rastis kolonistai vokiečiai. Šitaip per šimtą metų tie kolonistai — ateiviai ėmė sudaryti gyventojų masę, ir ten lietuvybei laikytis buvo atimtos sąlygos. Gumbinės, Stalupėnų, Įsručio ir Vėlavos apskričių suvokietėjimas yra betarpiška to pasėka. Paimsim čia vieną pavyzdį iš Darkiemio. Ten XVIII amž. visose apskrities bažnyčiose dar buvo lietuviškos pamaldos ir lietuviški pamokslai. 1825 m., pagal vokišką statistiką, iš 23.850 gyventojų lietuvių bebuvo 2.992 (12,5%). 1852 m. statistika toje apskrityje iš 32.957 gyventojų lietuvių berado tik 314 (1%). Koks didelis šuolis lietuvių nenaudai vienos kartos laikotarpy! 1910 m. iš 31.485 gyventojų lietuvių bebuvo tik 22 (0,1%). Žinoma, statistikas minint, tuoj prisimena anglų patarlė, kad žmonės trimis atvejais meluoja: po medžioklės, prieš parlamento rinkimus ir pateikdami statistikas.

O viešajame gyvenime lietuvių kalba taip stipriai nemažėjo, kaip buvo galima laukti po tos didžiosios nelaimės. Pagal prof. Vcl. Biržiškos bibliografiją, pvz., 1726-1775 buvo išleistos 47 lietuviškos knygos. Lietuvių kalba turėjo dar savo teises ir mokykloje. Buvo rašomi lietuviški vadovėliai, Mažąją Lietuvą („Lithauen") liečią valdžios įsakymai skelbiami lietuviškai. Mažojoj Lietuvoje suklestėjo ir pasaulinė lietuvių literatūra (Donelaitis) ir tt. Pastangos varyti lietuvių kalbą iš viešojo gyvenimo dar neturėjo pasisekimo. Kitokia dvasia tačiau atsirado nuo XIX amž. pradžios, kai buvo imta gaminti įvairūs projektai, reikalaują padaryti vokiečių kalbą ir čia vyraujančia, kai buvo imta siekti vienodo vokiškai-tautinio auklėjimo. Pirmiausia ir buvo siūlyta išimti lietuvių kalbą iš viešojo gyvenimo ir iš mokyklų, kad pagreitinus lietuvių kalbos nykimo procesą.

Ir iš tiesų, didžiulis smūgis buvo lietuvių elemento nenaudai prasidėjusi sąmoninga germanizacija *valstybinėmis*, t.y., prievartos priemonėmis.(Čia praleidžiame mišrių vedybų, miestų amatininkų, vokiečių kunigų ir kitų veiksnių įtakas).

Kai Bismarckas paruošė didžiulį ir daug lėšų reikalaujantį Prūsijos karalystės rytinių sričių *kolonizacijos* planą (1886 m.), lenkų ir lietuvių mažumos jau prieš tai buvo imtos sistematingai *germanizuoti*. Lietuviams pamažu buvo suvaržytos, o pagaliau atimtos mokyklos gimtąja kalba. Vaikas nuo pat pirmųjų metų turėjo visko mokytis vokiškai, net tikybos. Susiaurintos buvo lietuvių pamaldos bažnyčiose, įvesta spaudos cenzūra. Žinoma, daugiausia prisidėjo mokykla, kai buvo įvestas vokiškas dalykų dėstymas nuo pirmųjų mokslo metų. Nulietuvinimo keliu taip pat stipriai vedė karinės *tarnybos* prievolė ir apskritai valdžios bei administracijos įstaigos. Ir kur tik lietuvis bepasirodė, ar kaip vaikas mokykloje, ar kaip jaunuolis kariuomenėje, ar kaip teisybės ieškotojas teisme, ar kaip pilietis įstaigoje, ar net iš dalies kaip maldininkas bažnyčioje, visur jis jautė, kad su savo lietuvių kalba ir lietuvišku pasireiškimu ar nusistatymu — nors ir labai lojalus kaizerinės valstybės pilietis — yra nedraugiškai sutinkamas, tiesiog nepageidaujamas.

Bet tokios psichologinės sąlygos labiau veikė silpnesniuosius. Ir įdomu, kad lietuvių būta atsparių. Ne tik per visą XIX amžių, bet iki pat mūsų dienų, pvz., Kuršių Marių kranto lietuviai žvejai Nemuno žemupyje nesidavė suvirškinami. Anos veiklios vokiečių pastangos vistik nepajėgė galutinai ištirpdyti lietuviškai kalbančio elemento.

Dvylikoje Mažosios Lietuvos apskričių 1825 m. iš 366.934 gyventojų su gimtąja lietuvių kalba buvo 120.264. Atmetus Klaipėdos, Tilžės ir Įsručio jau vokišką charakterį turinčius miestus, lietuvių buvo 119.956, t.y. 35,1 proc. visų gyventojų. 1837 statistika rodo tose pat apskrityse 456.500 gyv.,lietuvių 149.927 (38,8%). Toliau toje dvylikoje Maž. Lietuvos apskričių lietuviškai kalbančių skaičius nežymiai mažėja:

1852 m.	523.945 gyv.	151.248 lietuvių	28,9%
1858 m.	544.918 gyv.	139.716 lietuvių	25,6%
1861 m.	560.950 gyv.	137.346 lietuvių	24,5%
1890 m.	718.690 gyv.	120.115 lietuvių	19,1%
1900 m.	653.619 gyv.	109.311 lietuvių	17,7%
1905 m.	554.581 gyv.	98,431 lietuvių	17,7%
1910 m.	643.131 gyv.	93.608 lietuvių	14,5%

(nuo 1905 m. vak. Labguvos apskr. dalis neįskaitoma).

Žinoma, šios statistikos nepavaizduoja tikrosios padėties. Daug senų vietinių gyventojų, dar kalbėjusių ar tebekalbančių lietuviškai, ypač *mišriose* šeimose užsirašinėjo savo gimtąja kalba „vokiečių". Būdavo nemaža tokių, kurie paskutinėse dviejose statistikose pažymėdavo dvi gimtąsias kalbas. Tose statistikose dažnai figūruoja „vokiečių ir dar viena" kalba, kurią paprastai reikia suprasti „lietuvių". Tad lietuvių skaičius, pvz., 1910 m. greit pakyla iki 113.000 gyventojų. Bet tas skaičius būtų didesnis, jeigu tūkstančiai tokių gyventojų, kurie dar kalbėjo ar suprato lietuviškai, nors jie buvo užaugę vokiškoje aplinkoje ir nuo mažens pramokę vokiečių kalbą, būtų galėję užsirašyti, kad jie savo gimimu *yra lietuviai*, nors gimtoji kalba jau buvo vokiečių. Bet statistikos, kaip žinome, buvo vedamos pagal *gimtąją* kalbą. Pagaliau buvo visokių priežasčių ir įvairios naudos pasisakyti, kad priklausoma ne prie *mažumų*.

Nežiūrint stiprių germanizacijos ir kolonizacijos pastangų, iki antrojo Didžiojo karo pradžios buvo išlikęs didesnis ar mažesnis lietuvių procentas ne tik dešinėje, bet ir kairėje Nemuno pusėje, Kuršių Marių krantais net iki Labguvos, apie Tilžę ir t.t. Neminint detaliau duomenų apie Klaipėdos kraštą, kur lietuviškai kalbantysis elementas turėjo *aiškią persvarą* (pvz., 1825 m. Šilutės apskr. 71,9% liet., Klaipėdos apskr. — 1910 m. 86,2% liet.), anapus Nemuno ilgai būta Lietuvai palankių statistikų. 1825 m. Pakalnės apskr. buvo 49% liet., Labguvoje 21,3% liet., Pilkalnio apskr. — 31,8%.

Vokiečių, ypač salcburgiečių kolonizacija buvo stipriau paveikus pietines Maž. Lietuvos apskritis. Pagal 1825 m. statistika Stalupėnų apskr. lietuviškai kalbančių bebuvo 20,7%, Įsručio apskr. — 30%, Galdapės apskr. — 14,3%, Darkiemio apskr. — 12,5%.

Mažosios Lietuvos *suvokietėjimas yra labai vėlyvos datos*. Čia būtų galima priskaityti ir daugiau priežasčių, kurios prisidėjo prie lietuvių nutautėjimo, pvz., nebuvimas tokios stiprios tautinės sąmonės, kuri atsirado Didžiojoj Lietuvoje XIX amž. antroje pusėje, nesugebėjimas suorganizuoti savo lietuviško kultūrinio gyvenimo taip, kaip jis atsirado už Nemuno. Turėjo nemažos reikšmės ir ta aplinkybė, kad Maž. Lietuvos lietuviai, nors sudarė techniškas sąlygas spausdinti didlietuvių laikraščiams ir knygoms, kurių jokia cenzūra nevaržė, patys iš seklios laikraštijos išeiti nepajėgė. Vadinasi, kada visur aplinkui kilo kultūrinis gyvenimas ir kad intensyviomis kultūrinėmis priemonėmis buvo stengiamasi sustiprinti tautinį reikalą, Prūsų lietuviai tose lenktynėse atsiliko.

Nūn reikia mesti žvilgsnį į ateitį. Liekasi viltis, kad po išgyventų vargų ir priespaudų tų vietos gyventojų likučių širdys galės suplazdenti *Lietuvos* laimei, ir kad apvokietintas kairiojo Nemuno kranto Prūsų lietuvis turės rasti kelią *atgal*.

MAŽOJI LIETUVA. Lietuvių gyventas, ar gyvenamas plotas šiaurės Rytprūsių dalyje, kair. Nemuno pusėje siekiąs Priegliaus ir Deimenos krantų. Nuo XVII a. pradžios tam plotui įvedus administracinį pavadinimą ‚Litthauen', beveik visas jis po XVIII a. kolonizacijos bangos (zalcburgiečiai), priklausė Gumbinės apygardai, ir tik maža dalis Karaliaučiaus apygardai. Prūsų administracija ir toliau vartojo Lietuvos pavadinimą. Buvo įsteigti įvairių ginklo rūšių Lietuvos (‚litauische') pulkai (Regimenter). Kad būtų galima atskirti kair. Nemuno pusės Lietuvą nuo deš. Nemuno esančios Lietuvos, buvo imta vartoti ‚Preussisch-Litauen' pavadinimą, jam priešpastatant ‚Russisch-Litauen' XIX a. Nuo XIX a. antros pusės, kai ir Prūsų Lietuvoje ėmė daugiau atsirasti tautinio susipratimo, vietoje Prūsų Lietuvos lietuviai abiejose sienos pusėse labiau ėmė vartoti terminą Mažoji Lietuva.

(LKMA, Roma 1986)

LIETUVA V. SPAUDOJE

VIDURIO EUROPA SOVIETŲ TERITORIJOJE: UŽRAŠAI IŠ KELIONĖS Į LIETUVĄ

Tokia antrašte, žymiausio ir užsienyje vertinamo Šveicarijos dienraščio „Neue Zuercher Zeitung", korespondentas Rytų Europai, Maskvoje, A.O. išspausdino įspūdžius iš Vilniaus š.m. liepos mėnesį (rugpjūčio mėn. 28 d. numeryje). Tai itin išsamus, vaizdus, rūpestingai ir kruopščiai paruoštas, įvairius šaltinius ir istorinę medžiagą naudojant, pasaulinės apimties apžvalginis su išvadomis straipsnis, papuoštas Aušros Vartų nuotrauka. Pradžioje jis cituoja 1982 m. „Novosti" agentūros turistinį, Lietuvai skirtą, biuletinį „Nuo Klaipėdos iki Ignalinos", kuriame giriamas geras kelių tinklas, ir kelionė esanti nei varginanti, nei nuobodi, geriausia patiems pamatyti... Bet, — tęsia su sąmojumi straipsnio autorius, — sovietų užsienio reikalų ministerijos biuletenyje, kuriame sužymėtos svetimšaliams draudžiamos lankyti vietovės ir apylinkės, po vardu „Lietuva" pažymėta: „Visa teritorija yra uždrausta, išimtį sudaro: Vilniaus miestas ir kelionė traukiniu ir lektuvu į jį; Druskininkų miestelis, pasiekiamas traukiniu ir su Inturisto mašinomis; Kauno miestas — su Inturisto mašinomis iš Vilniaus". Taigi, ne tik „Novosti" agentūros šiltai siūlomos Klaipėda ir Ignalina, bet ir visa sritis tarp jų yra svetimšaliui uždraustas kraštas, ir net nuosavo automobilio naudojimas yra neleidžiamas. Tad kelionė į Lietuvą galbūt yra „nei varginanti, nei nuobodi", — svetimšaliui yra neįmanoma.

Straipsnio skyriuje „Žvilgsnis į Lenkiją" — korespondentas sako, jog iš geografinio taško imant, tokiu būdu nežiūrint fragmentinių įspūdžių, kelios dienos Vilniuje suteikia sugrįžimo į Vidurio Europos pasaulį žavinantį išgyvenimą ir patyrimą, kad šis kraštas, kuris nuo 1940 Sovietų Sąjungai priklauso, joje, taip sakant, liko svetimu kūnu. Lietuvą su kaimyne Lenkija riša ne tiek lenkų gyventojų mažuma, šiuo metu 18% Vilniuje, kiek katalikybė ir istorinė bendrystė iki vėlyvesnių viduramžių laikų. Tačiau nieko bendro neturi jų kalbos. Ir čia autorius randa gražių žodžių mūsų taip savitai, senai, sanskritui artimiausiai ir lingvistams ypatingo svarbumo turinčiai kalbai. Rusų gyventojų Vilniuje, dabar turinčiam pusę milijono gyventojų, esą siek tiek daugiau negu 20%. Vietiniai gyventojai kaimuose, sakoma, arba nekalba, arba nenori kalbėti rusiškai. Lietuva iš visų trijų Pabaltijo kraštų mažiausiai surusinta; iš 3,4 milijonų gyventojų, pagal 1979 metų skaičiavimą, buvo 80% lietuviai, rusų skaičius siekė 8,9% (palyginant: 27,9% rusų Estijoje ir 32,8% Latvijoje). Privačiame pasikalbėjime autorius girdėjęs, jog šiuo metu intelektualai su didesniu optimizmu žiūrį į tautinio savitumo išlaikymą ateityje. Tačiau esą nerimą keliančių Maskvos valdžios priemonių, kaip prievolė universiteto disertacijas rusiškai rašyti, kaip vis mažinamas mokyklinis amžius rusų kalbos mokymui, kuris šiuo metu dalinai jau vaikų darželiuose pradedamas.

Toliau seka skyrius apie Lietuvą, kaip apie katalikišką sovietinę respubliką, kuriame pažymima: jau iš istorinio vaizdo nestebėtina, kad Vilniaus ir Salzburgo miestai esą tapę partneriais; senamiesčio vingiuotos gatvelės (daug esą restauruota, bet daug dar likę restauruoti), barokiniai fasadai, dvibokščių bažnyčių ir kupolų vyriaujantis siluetas. Aprašomi Aušros Vartai, kurių laiptais ne viena senyva moteris keliaklupstom eina. Didelį įspūdį autoriui padarė sekmadienio priešpietis Kauno katedroje, kurioje buvo pilna klūpančių, besimeldžiančių ir giedančių įvairaus amžiaus žmonių. Tai — korespondento žodžiais — kadaise Stalino su pajuoka paminėtos neegzistuojančios popiežiaus divizijos — jos yra čia. Kad šiandieniniai valdovai su jų stiprumu skaitosi, matėsi prieš dvejus metus, kai popiežiui Jonui Pauliui II nebuvo leista į 500 metų šv. Kazimiero mirties jubiliejinę šventę atvykti. Sovietų Sąjungoje, kaip oficialiai sakoma, yra 1120 katalikiškų bažnyčių, iš jų 650 Lietuvoje. Galima manyti, kad sugalvotų maldos namu tame skaičiuje nėra: Vilniuje yra tiesiog nesuskaitomos bažnyčios, kurios savo paskirčiai nebetarnauja. Tai koncerto sale, paveikslų galerija, ar architektūros muziejumi paverstos. Kauno Kunigų Seminarijoje dabar yra 120 studentų; neseniai leista valstybės nustatytą skaičių truputį pakelti, tačiau apie šimtą bažnyčių Lietuvoje neturi kunigo. Ar ateistinė valstybė bijo dvasinės galios? — stato klausimą autorius. Įtikėtinas ir įprastas atsakymas: sovietų valdžią baugina Bažnyčia tik ten, kur ji, kaip Lietuvoje, yra ir tautinio sąmoningumo nešėja.

Ilgiau straipsnio autorius sustoja prie praeities didybės. Net Inturisto vadovės, kurios, pasikalbėjimuose su svetimšaliais, tiesiog nepervršijamu neutralumu vis pamini Lietuvos praeitį — „Lietuva siekė iki Juodųjų Jūrų". Ne tik didinga Trakų pilis, žavingoje ežerų aplinkoje, yra buvusios galybės žymė, bet ir keletas dar apylinkėje begyvenančių karaimų, karo belaisvių palikuonių, kurie XIV amžiaus pabaigoje nugalėtojų atgabenti iš Krymo. Paminima, jog lietuviški kalavijai Vakarus nuo totorių apsaugojo. Jogailaičiai davė bendrai Lietuvos-Lenkijos valstybei valdovų dinastiją (kai didysis kunigaikštis Jogaila 1386 į Krokuvą nuvyko). Per jogailaičių karalius Čekoslavikijoje ir Vengrijoje, Lietuva su Vidurino Europos likimu iki ankstyvųjų naujųjų amžių surišta liko. Vokiečių ordino nugalėjimas 1410 metais prie Žalgirio, XIX amž. plačiai tautiniai iškeltas, dar ir šiandien veiksmingas; net ir populiariausios sporto sąjungos vardas, su jos klubo žalia ir balta spalvomis, yra Žalgiris. Lietuviškas išdidumas nepamiršta priminti lietuvių dalyvavimą, lenkų karaliui Jonui Sobieskiui vadovaujant, apginant Vieną nuo turkų prieš 300 metų. Tautinis laisvės herojus Kosciuška, poetas Mickevičius ar Nobelio premijos laureatas Česlovas Milašius laikomi „tikrumoje lietuviais". Su savivertės jausmu aiškinama, kad 1579 metais įkurtas Vilniaus universitetas — pastatų kompleksas senamiestyje su daugeliu bokštų ir nuotaikingomis arkadų apsuptomis aikštėmis — yra seniausias Sovietų Sąjungoje. Trumpai pasakius: priešingai Latvijai ir Estijai, Lietuva gali remtis ne tik trumpu savarankišku laikotarpiu tarp abiejų pasaulinių karų, bet ji žino ir iš viduramžių laikų kilusią savos valstybės tradiciją.

Savo plataus apibūdinančio straipsnio gale, autorius svarsto įvairius palyginimus: sovietinei integracijai čia ypač sunku. Kraštą, surištą senais europietiškais ryšiais, labiausiai slegia jausmas būti atskirtam nuo pasaulio. Nežiūrint sunkių salygų Lenkijoje, ten yra nepalyginamai didesnė intelektualinio veikimo galimybė. Neabejotina, jog sovietiniai valdovai stengiasi kultūrinį palikimą ir gyvenimą visur pagal savo sąvokas formuoti. Bet kas galėtų Šv. Jono katedrą Varšuvos senamiestyje, arba Šv. Mato bažnyčią Budapešto Žvejų tvirtovėlėje sau kaip „ateizmo muziejus" įsivaizduoti? Taip yra Vilniuje, kur kaip tik šv. Kazimiero bažnyčia turi parodai tarnauti, lankytojams „šimtmetines Bažnyčių pastangas revoliucinių judėjimų užgniaužimams" parodyti. Ir kur būtų galimas panašus sužalojimas, kaip čionykščiame istoriniame muziejuje? Čia trūksta nesuskaitomų karų su Maskvos kunigaikštija istorijos, grumtynių dėl Baltgudijos ir Ukrainos, didžiosios Lietuvos valstybės egzistavimo. Čia interpretuojamas prijungimas prie Rusijos, pirmojo padalinimo pasekmė, kaip pažanga. Jokio žodžio neskiriama 1863 caro išleistam ir tik 1904 atšauktam draudimui lietuvių kalboje knygas spausdinti. Suprantama, kad istorija čia į sovietų valdžios liaupsinimą nuveda. Faktas, kad muziejus nieko nežino apie 1939 metų Stalino ir Hitlerio sandėrį.

Ir šiandien? Net trumpos išvykos metu gaunasi įspūdis, kad uniforminis sovietinis gyvenimas čia daugiau spalvingumo turi, negu Rusijoje. Krautuvės ir prekių išdėstymai rodo norą gražiai pristatyti. Gatvėse ne viena jaunesnė moteris parodo, ką skonis ir sugebėjimas ir iš paprastos medžiagos gali padaryti. Miesto viduryje pamatysi daugelį žemų, architektūriškai pavykusių namų, kurie, stilizuotai sekdami senus kontūrus, užpildo karo padarytas spragas. Dideli naujieji kvartalai, ant kalvelių prie Vilniaus, atrodo žymiai įvairiau ir pritaikyti prie gamtos, jaukiau, negu masyvūs betoniniai Maskvos priemiesčiai. Tvarka ir švarumas, ypač kaimų apylinkėse, primena daugiau Skandinaviją. Neabejotina, kad čia vyrauja kitokia darbo moralė. Žemės ūkio produkcija Lietuvoje šiandien toli pražengia sovietinį vidurkį; jeigu kalba eitų tik apie savo pačių apsirūpinimą, tai jis būtų garantuotas. Oficialiai aiškinama, kad Lietuva, kadaise vien tik žemės ūkio kraštas, tik po sovietų valdžia tapo industrializuota. Bet pirmiausia prie to reikia pridurti, kad palyginimai su padėtimis, kurios prieš pusšimtį metų egistavo, dabar nieko nesako. Antra, reiktų pakartoti Vilniuje girdėtą nuomonę, kad kiekvienas produkcijos pakėlimas Lietuvoje, jai pačiai maža naudos teatneša. Maskvos argumentacija sako, kad centrinis planavimas įgalina išlyginti skirtumus tarp nevienodai išvystytų Sovietų Sąjungos dalių. Tai būtų galima pačioj Rusijoj vykdyti, bet Pabaltijo kraštų į šią sistemą įjungimas yra grynai politinis. Tvirtinimas, kad Lietuva pati negalėtų ekonominiai išsilaikyti, neatlaiko pačių paprasčiausių palyginimų: gyventojų skaičius beveik kaip Norvegijos, o su 65.000 kv. km plotu ji yra visgi didesnė už, pavyzdžiui, Šveicariją.

Skaitytojų laiškai

VLIKO SEIMUI ARTĖJANT

Jau eilė metų, kai mūsų visuomenėje, visuose lietuvių gyvenamuose kontinentuose, su nusivylimu kalbama, kodėl mūsų vadovaujantieji organai negali susitarti ir imtis vieningo darbo. Mūsų tautai labai svarbu, kad tie organai vieningai dirbtų ir tinkamai mus atstovautų tarptautinėje arenoje, bet nesiginčytų kas ką padarė ir kokias vietas kas ir kur turėtų užimti.

Prieš kiek laiko skaitėme spaudoje, kad VLIKo ir PLB atstovai buvo susitikę ir tarėsi tuo reikalu. Atrodo, kad iš tų pasitarimų nebuvo naudos. Dabar skaitome, kad sąryšyje su būsima ESB konferencija Vienoje, greta VLIKo rengiamų demonstracijų ir kitko, PLB vadovai skelbia, kad ir jie, „bendradarbiaudami su kitomis įtakingomis tarptautinėmis organizacijomis, rengia studiją Vienos konferencijai apie žmogaus teisių pažeidimą okupuotoje Lietuvoje"... Po šito paskelbimo, VLIKas mus vėl dar informuoja, kad visas demonstracijas organizuoja jo atstovas Algis Klimaitis, kuris yra Baltų Santalkos biuro vedėjas Vienoje. Dar vėliau, po VLIKo sušaukto JAV ir Kanados organizacijų atstovų pasitarimo Clevelande, visų buvo pareikštas pageidavimas ir pasiūlymas, kad ESB konferencijos reikalu visi dirbtų bendrai, t.y. VLIKas, Diplomatinė Tarnyba ir PLB. Koks protingas ir naudingas pareiškimas. VOX POPULI — VOX DEI!

Ar ne laikas būtų visai pasaulio lietuvių visuomenei pareikšti mūsų viršūnėms, kad jau gana tų tarpusavių ginčų ir susiskaldymo. Neatsižvelgiant į politinius ar srovinius įsitikinimus, D. Britanijos lietuvių visuomenė per DBLS sugebėjo daugelį metų vieningai dirbti. Per ateinantį VLIKo seimą Londone, mes turėtume pareikšti VLIKui, jog jis neatidėliojant turėtų dėti visas pastangas apjungti pasaulio lietuvių visuomenę vieningam darbui.

Konkrečiai galvojant, ar jau neatėjo laikas VLIKui persitvarkyti kitokiais pagrindais. Dabartinė jo struktūra, sudaryta 1943 metais, nebetinka dabartiniams laikams. Keletas grupių, sudarančių VLIKą, arba jau beveik neegzistuoja, arba atgyveno savo laikus. Jeigu VLIKas turi būti sudarytas partiniais pagrindais, tai į jį atstovai turėtų būti deleguoti iš tų partijų, kurios dar yra gyvos ir kurias galima rasti demokratiškai valdomuose kraštuose. Čia galima paminėti Krikš. demokratus, Liberalus, Social-demokratus ir Tautininkus. Šių srovių atstovai kartu su PLB ir ALT atstovais apjungtų visą mūsų visuomenę, ir tada galėtų vieningai dirbti lietuvišką darbą. Tokiais pagrindais sudarytas VLIKas turėtų susitarti su PLB ir ALTos vadovybėmis, pasiskirstyti darbo ir veiklos sritimis ir to susitarimo griežtai laikytis. VLIKas galėtų rūpintis ir dirbti mūsų tautos reikalais tarptautinėje arenoje, PLB turėtų rūpintis lietuvybės išlaikymu ir kultūriniais reikalais, o ALT turėtų padėti VLIKui JAV valdžios organų informavimo srityje. Nei vieni, nei kiti vadovaujantieji organai neturėtų kištis į kitų organų darbo sritis, bet kiek galima vieni kitiems padėtų ir kur reikia bendrai dirbtų. Tada visi su gryna sąžine galėtume giedoti mūsų Tautos himną — VARDAN TOS LIETUVOS VIENYBĖ TEŽYDI.

P.B.V.

PAAIŠKINIMAS

Atsakau į gerb. dail. pono Alf. Dargio kritiką, išspausdintą „E.L." Nr. 36 dėl praėjusios Studijų Savaitės Salzburge.

1. „Dail. Prano Gailiaus darbų parodai atidarymo nebuvo".

Čia reikia priminti, kad sekmadienio suvažiavimo dieną, nei dail. P. Gailiaus, nei tautodailės meno parodos eksponatų sutvarkyti dar nebuvo suspėta, todėl ir trūko tinkamo pristatymo, (kas sekančią dieną jau visiems buvo pranešta).

2. „Patalpos parodai priminė virtuvę".

Dėl „virtuvę primenančių" patalpų, galima gerb. p. dail. Dargiui pastebėti, kad ir jam, be abejo, yra gerai pažįstami meno galerijų išnuomavimo sunkumai, ar tai laiko ar finansų atžvilgiu. Ir tik St. Virgil namų vadovybė (rengimo komisijos iniciatyva), atidėjusi kito dailininko parodą, užleido mums patalpas be jokio atlyginimo.

3. „Atsilankiusiam Salzburgo žurnalistui St. Savaitės rengimo komisija parodos neparodė".

Tie žurnalistai, kurie laiku prisistatė, lietuvišku dosnumu buvo pavaišinti, aprodyti ir painformuoti. Tačiau yra ir tokių žurnalistų, kuriems pirmoje eilėje rūpi honorarai, negu lietuviškoji kultūra...

Nežiūrint to, austrų spauda ir radijas labai pozityviai minėjo Studijų Savaitę, pabrėždama „lietuvių intelektualų suvažiavimą Salzburge".

4. „E.L. išspausdintoje St. Savaitės programoje, su paskaitininkų ir rengėjų fotografijomis, apie dail. P. Gailių — nė žodžio".

Tai neabejotinai gaila. Tačiau rengimo komisija **per vėlai** gavo dail. Pr. Gailiaus sutikimą dalyvauti St. Savaitėje (tuo metu paskaitų bei programos detalės jau buvo išspausdintos). Pats gerb. dail. Pr. Gailius vis dėlto buvo net labai patenkintas patalpom ir parodos įvertinimu.

Tarp kitko: į visus tariamus nesklandumus buvo progos vietoje pasisakyti ir juos išsiaiškinti . Stebėtina, kad gerb. p. dail. Dargis tuom nepasinaudojo.

Ir dar: kokia gi logika remtųsi St. Savaitės rengėjai, kviesdami lietuvių dailininkus — nejaugi jų meno darbų ignoravimui?..

Šia proga pasinaudodama, ypatingai gilią padėką norėčiau išreikšti gerb. p. Irenai Kaestli, dr. Alf. Kušliui ir ypač dr. Jonui Norkaičiui ir dr. Kęstučiui Girniui, intensyviai rūpinusiems St. Savaitės gerove.

Irena Joerg-Naudžiūnaitė

STUDENTAI

LIETUVIAI STUDENTAI ILLINOIS UNIVERSITETE PRIE ČIKAGOS

Illinois universitetas Urbanos miestelyje netoli nuo Čikagos, įkurtas praėjusio šimtmečio viduryje 1867-ais metais, yra vienas didžiausių visoje Amerikoje. Jį lanko daugiau negu 40 tūkstančių studentų iš įvairiausių pasaulio kraštų ir kontinentų. Toje daugiatautėje studentų minioje yra ir nemažas būrys lietuvių. Jie organizuotai reiškiasi tiek tautinėje, tiek religinėje srityje. Pasiklausykime, ką apie lietuvių ir kitų pabaltiečių jaunimo veiklą Illinois universitete pasakoja viena lietuvė studentė:

Lietuviai studentai čia jau pradėjo reikštis, veikti 1950 metais. Lietuviai, taip ir latviai ir estai, atskirai steigė savas organizacijas, sporto komandas, parodas ir t.t. 1954-tų metų vasarą, grupė lietuvių studentų sąjungos narių, studijuojančių Urbanoje, paruošė pirmąjį Lituanus žurnalo numerį. Lituanus tai lietuviškos studentijos leidinys angliškai skaitančiam akademiniam pasauliui.

1977 metų rudenį lietuvių, latvių ir estų atskiros etninės grupelės buvo sujungtos į vieną Pabaltiečių Studentų Organizaciją. Pabaltiečių organizacijos tikslas yra trejopas:

1. apimti visus lietuvių, latvių ir estų kilmės studentus į vieną bendrą grupę;
2. įvertinti ir tuo pačiu tarpusavy gilinti tobulesnę savo kilmės, kalbos ir tradicijų pažintį;
3. kiekviena proga platinti pabaltiečių kraštų pažintį bendroje universiteto bendruomenėje.

Organizacija aktyviai dalyvauja universiteto rengiamose tarptautinėse kultūros šventėse, kuriose suruošiamos liaudies meno ir literatūros parodėlės, rodomos skaidrės iš gimtųjų kraštų, pasirodymai tautiniais šokiais ir daina.

Pabaltiečiai yra surengę M.K. Čiurlionio meno parodą, surengę Lietuvos estradinės muzikos dainininkės koncertą, pakvietę paskaitininką iš Amerikos Balso. Kasmet yra minimos pabaltiečių kraštų nepriklausomybės šventės ir ruošiamos Kalėdinės arba Velykinės vakarienės, per kurias pasidalinama švenčių tradiciniais valgiais.

1980 metais keletas organizacijos narių susibūrė ir nutarė įsteigti Pabaltiečių Namus išnuomotose patalpose, kur studentai galėtų kartu gyventi bendroje etninėje aplinkoje. Nors kiekvienais metais Namų patalpos ir gyventojai keičiasi, tautinė dvasia ir studentiškas bendravimas auga ir vystosi.

Illinois universitete studentai turi galimybę ne tik taip lavintis įvairiose mokslo šakose, bet taip pat ir dvasiniai bręsti. Pavyzdžiui, katalikams studentams yra įkurtas garsaus jaunimo auklėtojo kardinolo Newman'o vardo centras. Jo tikslas yra skelbti jaunimo tarpe Kristaus Evangeliją, padėti studentams ją geriau pažinti ir priimti. Kiekvieną savaitgalį centro koplyčioje yra rengiamos pamaldos, kuriose dalyvauja tarp penkių ir šešių tūkstančių studentų. Mišių metu jaunimas gieda religines giesmes, skaito maldas. Newman'o centre taip pat yra pravedami jaunimui skirti kursai įvairiais religiniais ir moraliniais klausimais, pavyzdžiui, tokiomis temomis, kaip: krikščionių etika, krikščioniškoji santuoka, šeimos gyvenimas pagal krikščioniškąją moralę, Bažnyčia po Antrojo Vatikano susirinkimo ir t.t. Kitos paskaitos liečia bendras aktulias temas, kaip, pavyzdžiui, bado problema pasaulyje, krikščionių misija kovoje už socialinį teisingumą, už žmogaus teises. Centro rėmuose veikia Šventojo Rašto būrelis, kurio nariai kartą savaitėje drauge nagrinėja Dievo Žodį, dalijasi jo sukeltais įspūdžiais ir jausmais. Maldos būreliuose studentai gilina savo ryšį su Kristumi, ugdo ir brandina krikščioniškąjį tikėjimą, tuo būdu ruošdamiesi jį vėliau konkrečiai liudyti gyvenamoje aplinkoje.

(V.R.)

NESIDOMI „PRAVDA"

Olandijoje spaudos kioskuose neseniai pasirodęs sovietinės „Pravdos" dienraščio olandiškasis vertimas, teišleidęs penkis numerius, sustojo ėjęs. Nepaisant įspūdingos reklamos, olandiškosios „Pravdos" skaitytojų skaičius taip sumažėjo, kad leidėjai buvo priversti nutraukti laikraščio leidimą. Taip ir kituose kraštuose, kaip Italijoje, Belgijoje ir Prancūzijoje, bandymas leisti ir platinti „Pravdos" dieraščio leidimus vietinėmis kalbomis greitai baigėsi visišku bankrotu. Sovietiniu laikraščiu nesusidomėjo net ir užkietėję vietiniai komunistai.

SAVAITGALIO PABIROS

AR ŽINOT, KAD:

— Kai 1714 metais Anglijos karalium tapo Jurgis I-sis, jo žmona nebuvo pripažinta karaliene. Už neištikimybę jis ją išlaikė namų arešte 32 metus.

— Bitė turi penkias akis.

— Brazilija gavo vardą nuo krašte augančio Brazilijos riešutmedžio.

— Mažiausia moteris Anglijoje buvo Paulina Masters, kuri mirė 1895 metais, būdama 19 metų. Ji užaugo tik 23 colius (58,5 cm), bet jos dvylika brolių ir seserų buvo normalaus ūgio. Ji mirė nuo girtuoklystės.

— Banginių svoris per pirmuosius dvejus jų gyvenimo metus padidėja 30.000 milijonų kartų.

— 1972 m. amerikiečių paleistasis erdvėlaivis „Pioneer-10" mažiau kaip per pusdienį praskrido Mėnulį. Jo tikslas palikti mūsų Saulės sistemą. Manoma, kad jis keliaus dar 2 milijonus metų.

— Pietų Afrikos beždžionė, kuri per Pirmąjį didįjį karą kartu su kareiviais apkasuose išliko gyva, buvo apdovanota medaliu ir gavo puskarininkio laipsnį.

— Tibete liežuvio parodymas reiškia pagarbos ženklą.

— Aleksandras Bellas (gim. 1824 m.), kuris išrado telefoną, deja, negalėjo juo pasinaudoti, nes buvo visiškai kurčias.

— Smauglys ne tik gali suryti visą kiaulę iš karto, bet ir išbūti po to visus metus neėdęs.

— Krokodilai nešioja savo vaikus žiotyse tarp dantų.

PLAUČIAMS

— Kodėl Gorbačiovas į užsienį vežasi ir savo žmoną?

— Gudrus vyras. Jeigu būnant užsieny krašte valdžią perimtų koks nors vodkos mėgėjas, Gorbačiovui nebūtų didelių sunkumų pasiprašyti politinio prieglobsčio.

⁂

— Kas būtų atsitikę, jeigu ne Kenedis, bet Chruščiovas būtų buvęs nušautas?

— Politikoje nieko. Bet graikų laivų magnatas Onasis tikrai nebūtų vedęs Chruščiovo našlę.

⁂

Labai graži panelė ateina į drabužių krautuvę:

— Štai šita suknelė man labai patinka. Kiek ji kainuoja?

— Jums, — flirtuoja krautuvės savininkas, — tik vienas bučkis.

— O, labai gerai. Perku. Bet turit atnešti ją man į namus.

— Kada? Kelintą valandą? — džiaugiasi savininkas.

— Nesvarbu, kada. Mano bobutė visą laiką namuose. Ji apmoka visas sąskaitas.

Europos LIETUVIS

LITHUANIAN WEEKLY

Printed and Published in Gt. Britain by the Lithuanian House Ltd.
2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT.
Tel. 01-727 2470

Registered as a Newspaper at the Post Office.

Leidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga ir Lietuvių Namų Akc. Bendrovė.

Prenumeratos kaina metams:
D. Britanijoje — 17 svarų;
Užsienyje — 20 sv. (oro paštu).

Vienoj skilty įdėto skelbimo kaina 6.00 sv. už colį. Didesni skelbimai atitinkamai brangiau.

Už laikraštyje kieno nors spausdinamųjų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės.

Redaguoja redakcinis kolektyvas.

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra.

Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto dėl to nesusitarta, negrąžinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne būtinai redakcijos ar leidėjo nuomonę.

Kronika

KAS—KADA—KUR

Lietuvių Kalbos Savaitgalis — spalio 31 — lapkričio 2 d. Lietuvių Sodyboje, Headley Park.

Demonstracija Vienoje — lapkričio 4 d., Šv. Stepono aikštėje.

VLIKo Seimas Londone — lapkričio 7-9 d., Russell viešbutyje, Russell Sq., W.C.1. Visi kviečiami dalyvauti.

Lietuvių Kultūros Draugijos suvažiavimas — lapkričio 22-23d., Huettenfelde, Pater-DELP-Zentrum salėje. Pradžia 16 v.

Sekantieji Paryžiaus lietuvių susirinkimai — lapkričio 9 (Vėlinių proga), gruodžio 7 d., 32, rue du Petit Musc, Paris 4e. (Pamaldos 12 val.).

Kalėdinis bazaras Londone — gruodžio 6 d., 11-20 val.,, šeštadienį, Latvių Namuose, 72 Queensborough Terrace, Bayswater, W.2. Rengia Pabaltijo tautų moterys.

Paryžiaus lietuvių mėnesiniai susirinkimai — 32, rue du Petit-Musc, Paris 4e (metro Bastille ar Sully-Morland). 12 val. pamaldos, paskui bendri pietūs.

Pabaltiečių Namai Prancūzijoje — Visi kviečiami atsilankyti. Informacijas teikia Mrs. Jolanta Vaičaitytė-Goutt. Adresas: Baltic House, 1 rue de la Prairie, 94500 Champigny-sur-Marne, France. Tel. (33-1) 4881.52.22.

MIRĖ A. RIMDZEVIČIUS

Barnolwick, Lancashire, širdies priepuoliu staiga mirė 56 m. amžiaus Apolinaras Rimdzevičius. Paliko liūdinčią žmoną Elą ir keturias dukteris.

AUKOS TAUTOS FONDUI

A. Bieliūnas — 2.50 sv.
Nuoširdžiai dėkoja,
TFA D. Britanijoje

AUKOS SPAUDAI

O. Svetnickas — 10 sv.
M. Valikonis — 3 sv.
Kun. F. Skėrys —10 DM.
V. Remeikis — 4 sv.
Dėkojame.

BANKETAS LIETUVIŲ SODYBOJE

Kas norėtų dalyvauti VLIKo Seimo bankete lapkričio 9 d., 3 val. p.p., Lietuvių Sodyboje, prašomi skubiai užsirašyti pas V. Puidokienę (Tel. 981 2508).

Norintieji galės vykti autobusu nuo Lietuvių bažnyčios 12.30 val.

KELIONĖ Į ROMĄ

Lietuvos krikščionybės 600 metų jubiliejaus ir Garb. Dievo tarno arkivyskupo Jurgio Matulaičio palaimintuoju paskelbimo proga, ateinančiais metais birželio 14 d., rengiama iš Anglijos vienos savaitės ekskursija (birž. 12-19 d.). Kelionė, viešbutis, maistas ir kt. numatoma kainuos apie 300 svarų. Norintieji važiuoti prašomi iki Kalėdų šventės pranešti Lietuvių bažnyčios adresu: 21 The Oval, London E2 9DT arba telefonu (01) 739 8735.

BBC RADIJO TRANSLIACIJOS APIE CENTRINĖS IR RYTŲ EUROPOS TAUTAS

Grupė asmenų, kilusių iš Rytų Europos tautų, yra įkūrusi naują organizaciją, kuri vadinasi „East European Media Project".

Ji jau baigia derybas su BBC, gauna leidimą ir rengiasi transliuoti savaitines radijo programas, kurios bus anglų kalba. Britų visuomenė bus supažindinama su tų tautų kultūra, istorija, vedami įvairūs pasikalbėjimai ir kt. Manoma, kad transliacija prasidės dar prieš Kalėdas.

Norintieji gauti daugiau žinių, ar turintieji kokių pasiūlymų, gali kreiptis šiuo adresu: East European Project, 14 Collingham Gardens, London, SW5.

VYRIAUSIOJO LIETUVOS IŠLAISVINIMO KOMITETO SEIMO,

įvykstančio
1986 m. lapkričio mėn. 7-9 d.
Russell viešbutyje, Russell Square,
London, W.C.1. Gt. Britain,

PROGRAMA

Lapkričio 7 d. (penktadienis)

7 v.v. Susipažinimas ir vakarienė (5 sv.) Lietuvių Namuose, 2 Ladbroke Gardens, London, W11 2PT.

Lapkričio 8 d. (šeštadienis)

9 val. ryto VLIKo SEIMO pradžia Russell viešbutyje.

Lapkričio 9 d. (sekmadienis)

11 val. ryto iškilmingos pamaldos Lietuvių bažnyčioje, 21 The Oval, Hackney Rd., London, E.2.

3 val. p.p. Banketas Lietuvių Sodyboje.

6 val. vak. Koncertas Lietuvių Sodyboje, Headley Park, Picketts Hill, nr. Bordon, Hants.

Dėl smulkesnių informacijų prašome rašyti:

VLIKo Seimas, Lithuanian House, 2 Ladbroke Gardens, London, W11 2PT. Tel. 01 460 2592.

Tikimasi, kad Didž. Britanijos ir kitų Europos kraštų lietuviai gausiai dalyvaus Vliko posėdžiuose, Bankete ir prisidės prie Laisvės demonstracijos Vienoje lapkričio 4 d., 12 val.

PENSININKAI Į VIENĄ

Pensininkai į Vieną gali nuvažiuoti traukiniu papigintu tarifu. Geležinkelio II klasės bilieto Londonas — Viena ir atgal kaina 128.20 sv. Norintieji pasinaudoti šiuo papigintu tarifu, pensininkai turi įsigyti bilietų kasoje specialų pažymėjimą — Senior Citizen Railcard, kuris kainuoja 12.00 sv., ir „Rail Europe Senior Card", kurio kaina — 5.00 sv. Abu tie dokumentai keliavimui geležinkeliais galioja ištisus metus.

Iš Londono traukiniai išvyksta iš dviejų stočių: Victoria ir Liverpool Street Station. Iš abiejų kasdien išvyksta po kelis traukinius ir nuvyksta į Vieną maždaug per 24 valandas. Išvykus iš Victoria 9 val. ryto, traukinys į Vieną atvyksta sekančią dieną 8 val. ryto.

Grįžtant iš Vienos yra taip pat keli traukiniai. Galima grįžti tą pačią dieną, išvažiuojant apie 5 val. vakare, arba pagal pageidavimą kurią nors kitą dieną.

PAMALDOS

Nottinghame — lapkričio 2, 11.15 val., Židinyje. Po gedulo Mišparų bus nuo Židinio specialus autobusas į lietuviškas kapines žuvusiems-mirusiems tautiečiams prisiminti.

Židinyje gedulingi Mišparai lapkr. 3-8 d. kasdien 7 val. vakare, o lapkr. 2 ir 9 d. sekmadieniais po 11.15 val. Mišių.

Maldos Žygį už Lietuvą spalio 27 d. atlieka „Šaltinio" skaitytojai-leidėjai, o Liet. Kat. Bendrijos: Coventry ir Leamingtone lapkr. 6 d., Škotijoj 9 d., Northamptone 15 d., Manchesteryje 21 d., Wolverhamptone 30 d. Neužmirština!

Bradforde — lapkričio 2 d., 12.30 val.
Eccles — lapkričio 9 d., 12.15 val.
Rochdalėje — lapkričio 16 d., 12.30 val.
Leedse — lapkričio 23 d., 13 val.
Manchesteryje — lapkričio 30 d., 12.30 val.
Leigh — lapkričio 30 d., 16.30 val.

ROŽINIS

Rožinis — lapkričio 1 d., 4.30 val. p.p., prie Švč. Sakramento, 24-26 Meriadale Rd., Chapel Ash, Wolverhampton. Vieta pasiekiama iš **Naujos autobusų stoties** Nr. 513 ar 514. Važiuoti iki Eye Infirmary.

Vėlinės — melsimės už mirusius Lietuvoje bei nukankintus tremtyje — Sibire.

N. Narbutienė

VOKIETIJA

LIETUVIŲ KULTŪROS DRAUGIJA KVIEČIA KULTŪRINIAM SAVAITGALIUI

Šių metų lapkričio 22-23 d. LKD rengia savo narių suvažiavimą, į kurį, kaip ir visada, kviečiami visi tautiečiai bei jų draugai.

Šeštadienį, 22-ro lapkričio popietę pradėsime 16 val. kavute, 17 val. svečiai poetė E. Juodvalkė ir rašytojas E. Cinzas skaitys savo kūrybos. 18 val. — vakarienė, po jos — Memmingeno tautinių šokių grupės pasirodymas ir po to bendras pasilinksminimas, pramoginė muzika, niekuo neapribojama ir neįrėminta valandėlė (o gal ir ilgiau...). Šeštadienį visą dieną veiks mokyt. Kaciucevičiaus (neseniai miręs dailininkas-peizažistas) kūrinių paroda. Jo žmona mielai sutiko leisti pasigėrėti gana išbaigtais darbais.

Sekmadienį kviečiame pamaldoms, kurias gal pavyks kuo nors paįvairinti. Apie jų laiką pranešime vietoje.

Iki mielo pasimatymo!

LKD valdyba

Londonas

LIETUVIŲ BAŽNYČIOS SUKAKTIS

VLIKo seimo proga, lapkričio 9 d., sekmadienį, minėsime Lietuvių Šv. Kazimiero bažnyčios Londone 75 metų pastatymo sukaktį. Šv. Mišias 11 val. atnašaus J.E. Vysk. Antanas L. Deksnys, koncelebruojant svečiams kunigams.

Prašome visus dalyvauti.

Kun. J. Sakevičius, MIC

KAPINIŲ LANKYMAS

Lapkričio 2 d., sekmadienį, 3 val., bendrai bus lankomos Šv. Patriko Leytonsto ne kapinės. Artimiausia požeminė stotis — Leyton Central line.

KALĖDINIS BAZARAS

Gruodžio 6 d. Latvių Namuose, Londone, įvyks tradicinis pabaltiečių moterų Kalėdinis bazaras, kuriame „Dainava" atstovaus lietuviams.

Mielus tautiečius prašome talkon!

Lietuviškam stendui labai reikia tautinių eksponatų: juostų, paduškėlių, gintaro ir medžio dirbinių bei kitokių įdomių dalykų.

Loterijai, kuri visuomet duoda geriausių pelną, tinka įvairūs smulkesni dalykėliai.

Kas gali ir turi gero noro padėti dainavietėms lietuvišką stendą tinkamiau paruošti, prašomi dosniai atsiliepti į mūsų prašymą. Kas neturi jokių atliekamų smulkmenų, gali paremti ir pinigine auka.

Kalėdinių bazarų pelnai skiriami kultūriniams ir šalpos reikalams.

Daiktus ir pinigines aukas siųsti Lietuvių Namų Londone adresu iki lapkričio 25 dienos.

Iš anksta visiems dėkojame.

„Dainava"
2 Ladbroke Gardens, London, W11 2PT.

PADĖKA

Nuoširdžiai dėkoju visiems, kurie mane maloniai aplankė ligoninėje, prisiminė laiškais ir atvirukais.

Grįžau į Sodybą sekmadienį, spalio 19 d. Savo buvusiu kambariu kol kas dar negaliu naudotis. Negriukas dar kiekvieną dieną man perriša koją.

Antanas Masiulionis

NELĖS PALTINIENĖS DAINOS

Dar galima gauti Sąjungoje Nelės Paltinienės įdainuotų dainų kasetėse. Užsakymą siųskite Lietuvių Namų adresu Londone: 2 Ladbroke Gardens, London, W11 2PT. Vienos kasetės kaina 6 sv.

PROGRAMA KOMPIUTERIAMS

LIETUVIŲ INFORMACIJOS CENTRAS SIŪLO LIETUVIŲ KALBOS PROGRAMĄ KOMPIUTERIAMS

Jau nuo tos dienos, kai asmeniniai kompiuteriai atsirado ir lietuviai pradėjo jais naudotis, rūpėjo tokius kompiuterius pritaikyt lietuviškam darbui. Kaip anksčiau buvo rašomoms mašinėlėms pritaikytas lietuviškas šriftas, taip dabar daugelis norėtų, kad savo mažu kompiuteriu galėtų lietuviškais ženklais rašyti ekrane ir kad būtų galima visą kompiuteryje sukrautą tekstą lietuvišku šriftu atsispausdinti.

Tam tikslui ne vienas savo aparatūrą pakeitė. Ateityje to nereikės daryti. Lietuvių Informacijos Centras, Brooklyn, NY, išdirbo programą, pagal kurią IBM-PC ir panašūs kompiuteriai gali lietuvišku šriftu rašyti ekrane ir tą tekstą atspausdinti Epson markės, arba panašiom spausdinimo priemonėm.

Programa gaunama iš Lietuvių Informacijos Centro, su visais reikalingais nurodymais, įskaitant ir patarimus telefonu. Šia programa pasinaudoti kompiuteris turi turėt spalvotos grafikos kortelę (color graphics card), kurią galima lengvai įsigyt, jeigu trūksta.

Nauja lietuviška kompiuterio raktų lentelė (keyboard) leidžia lietuviškas raides iš mažųjų ir iš didžiųjų rašyti vienu rakto paspaudimu, neprarandant numerių nei reikalingesnių nelietuviškų ženklų, pasinaudojant „Alt" arba „shift Alt" raktu. Programa sudaro galimybę ekrane parodyt lietuviškas raides vieno rakto paspaudimu, be aparatūros pakeitimo.

Programa naudoja antrąjį ASCII ženklų setą. Programa naudotis, LIC turi išdirbęs pritaikytą žodžių apdirbimo (wordprocessing) programą, kuri naudojasi naujais ženklais. Drauge yra ir formato programa, kuri tarp kitko, simultaniškai sudaro dešimčiai sąrašų indeksus, pagal lietuvišką ar anglišką raidyną.

Paprastas signalas leidžia Epson markės arba panašiai spausdinimo priemonei atspausdint lietuviškus ženklus, arba grįžt prie standartinių ženklų. Greit bus galima ir laseriu atsispausdinti lietuviškus ženklus.

Visais klausimais kreiptis į Marijoną Skabeikienę Lietuvių Informacijos Centre, 351 Highland Blvd., Brooklyn NY 11207. Telefono Nr. (718) 647 - 2434.

Boltonas

TRADICINIAI ŠOKIAI — DIDELIS PASISEKIMAS

Spalio 18 d. įvyko Boltono lietuvių šokiai, kurie yra rengiami kiekvieną rudenį jau nuo 1978 metų. Šį kartą pavyko tikrai labai šauniai. Praėjusiais metais šie šokiai buvo planuojami, Boltono lietuvių tarpe buvo iškilęs klausimas, ar dar galima juos rengti, nes visą laiką visi eina senyn ir dalyvaujančių skaičius vis mažėja.

Šių metų šokiai tas abejones pašalino ir jie buvo boltoniškių ir visų apylinkės lietuvių didelis pasisekimas. Galbūt pirmą kartą Boltono šokių istorijoje salėje lietuvių buvo daugiau, negu visų kitų tautų atstovų ir tai yra tikrai geras įrodymas ką lietuviai, jeigu jie tiktai nori, gali padaryti. Boltoniškiai yra labai dėkingi savo tautiečiams iš Leigh (du minibusai), Eccles (vienas minibusas), Manchesterio, Prestono, Rochdalės, bičiuliui iš Šefildo ir visiems kitiems, kurie prisidėjo prie šio vakaro pasisekimo. Be apylinkės lietuvių paramos boltoniškių pastangos būtų buvusios veltui ir todėl dar kartą nuoširdus ačiū priklauso visiems šokių dalyviams ir ypatingai Leigh ir Eccles ekskursijų organizatoriams.

Vietinės šeimininkės — O. Keturakienė, M. Pauliukonienė, Florence Silius ir Eileen Stanionis — už gražiai paruoštą skanų maistą ir kavą yra taip pat užsitarnavusios didelį lietuvišką ačiū ir Boltono lietuvių skyrius yra labai dėkingas Francis Silius ir jos šeimai už sėkmingą loterijos bilietų išplatinimą.

Šokiai įvyko ukrainiečių salėje ir, kaip ir praeityje, ukrainiečių vadovai su žmonomis buvo pakviesti juose dalyvauti. Jie pagyrė skyriaus valdybą už gerą vakaro organizaciją ir išreiškė nustebimą, kad apylinkėje yra tiek daug lietuvių ir kad tiek daug jų dalyvavo šokiuose. Svečių tarpe buvo daug estų ir jų vadovas pasiskundė lietuvių skyriaus pirmininkui, kad daugiau jų dalyvavo lietuvių šokiuose, negu pačių estų rengiamuose pobūviuose.

Trumpai sakant, buvo šaunus vakaras — graži muzika, geras baras, skanus maistas, turtinga loterija bet, svarbiausia, buvo graži, draugiška ir lietuviška nuotaika. Boltoniškiai sako: „Ačiū, brangūs tautiečiai! Visi vėl Boltone susitiksime ateinančių metų šokiuose!"

Wolverhamptonas

RANKDARBIŲ PARODA

Wolverhamptono miesto valdybos švietimo centro pagalbinio komiteto sekretorė pakvietė p. J. Narbutienę dalyvauti su lietuviškais darbais įvairių tautybių rankdarbių parodoje.

Parodos atidarymas įvyko spalio 20 d. Atidarė miesto burmistras. Paroda tęsėsi iki spalio 24 d.

J. Narbutienės eksponuojami dalykai buvo labai originalūs: tautiniai kostiumai, papuoštos lėlės, juostos, kaklaraiščiai ir kt. Gražiai atrodė išsiūvinėtas ir įrėmintas Lietuvos himnas, gintarai ir Lietuvos žemėlapis. Burmistras, kilęs iš Indijos, labai domėjosi lietuviškais tautiniais dirbiniais ir klausinėjo apie Lietuvą.

Lietuviškas stendas buvo fotografuojamas vietinės spaudos korespondentų.

Lietuviškų rankdarbių spalvingumas pritraukė daug žiūrovų. Paroda vyko Civic centre, kur ypač daug lankosi žmonių.

N. Narbutienė

PASAULYJE

— Pakistane nusileido afganų naikintuvas. Lakūnas pasiprašė politinio prieglobsčio.

Afganų egzilų spauda paskelbė, kad naikintuvas yra sovietų MiG-21, o lakūnas — leitenantas Mohammad Daud.

— Izraelio ministras Ariel Shirron televizijos interviu pareiškė, kad Izraelio valdžia turėtų dėti pastangas likviduoti Palestinos partizanų lyderius „visame pasaulyje". Jis yra generolas ir buvo 1982 m. Libano invazijos architektas.

— Lenkų boksininkas Kristofas Zameejon, 18 m., atvykęs į Angliją su boksininkų grupe, nenori grįžti namo.

— Bangladešas įveda mirties bausmę narkotikų naudotojams ir jų kontrabandininkams.

— Sovietų „Pravda" paskelbė apie Moldavijos kom. partijos lyderio S. Grossu viešą papeikimą ir Automobilių ministro V. Poliakovo atleidimą.

— Pensilvanijos, JAV, universitete pravesto tyrimo duomenimis, pasaulyje geriausia gyventi Danijoje, o blogiausia — Angoloje. D. Britanija 12-toj vietoj, Sov. Sąjunga 58-toj. Iš viso buvo paimtos 124 pasaulio valstybės.

— Britų Prekybos departamentas paskelbė, kad per rugpjūčio mėnesį pirkėjai krautuvėse išleido 7 milijardus svarų — rekordinė suma.

— Rusų ortodoksų Bažnyčia negavo Graikijos leidimo pasiųsti daugiau savo vienuolių į graikų Mount Athos vienuolyną. Saugumo sumetimais taip pat atmestas sovietų prašymas įsteigti konsulatą Solonikoj.

— Šiais metais laukiama gero britų vynuogynų derliaus. Vyno pramonė kasmet vis plečiama. Dabar jau vynuogynai užima 1.220 akrų plotą. 1984 metai buvo rekordiniai. Iš viso pagaminta 1.350.000 litrų balto vyno.

— Vokiečių socialdemokratų kandidatas į kanclerius J. Rau paskelbė, kad laimėjęs rinkimus jis darys žygių pašalinti amerikiečių branduolines raketas iš V. Vokietijos. Rinkimai įvyks 1987 m. sausio mėnesį.

Spalio 31 d., penktadienį, Conway Hall,
25 Red Lion Square, London, WC1,
(požeminė stotis — Holborn)
įvyks Rytų Europos tautų

PARODA – KONCERTAS

Parodoje bus eksponuojami Rytų Europos bendruomenių D. Britanijoje tautodailės dirbiniai, meno kūriniai, teikiama įvairi informacija ir literatūra.

Veiks maisto bufetas su gėrimais ir kava.

Atidarymas ir paroda vyks nuo 4 val. p.p. iki 7 val. vak. 7.30 vakare bus koncertas, kuriame dalyvaus solistai ir muzikai, šoks įvairių tautų tautinės šokių grupės, dainuos chorai, skaitoma poezija ir kt. Pasirodys ir lietuviai.

Įėjimas 3.50 sv. — 2.50 sv.

Rengia neseniai įsikūrusi

„East European Media Project" grupė.